

Francesc també ha vist en l'obra d'aquest "profeta d'esperança" un cant sobre el desig de l'home en la visió de Déu, la interacció entre la misericòrdia del Senyor i la llibertat humana.

Bernabé Dalmau

El relat de la resurrecció en el quart Evangeli és ric en contingut, l'autor cerca, deixant constància dels diversos fets, que qui ho llegeixi o ho escolti cregui en Jesús i el reconegui com el Messies, el Fill de Déu.

Octavi Vilà

De la trobada del Papa amb l'aiatol·là Alí al-Sistani no en tenim més que la imatge, una imatge punyent veient Francesc caminant per estrets carrers de Najaf, i entrant a la casa senzilla del líder musulmà.

Jaume Flaquer

EL BON PASTOR

Revista per a preveres i diaques

Jo soc el bon pastor: conec les meves ovelles, i elles em coneixen a mi, tal com el Pare em coneix, i jo conec el Pare. I dono la vida per les ovelles.

Número 133
Abril 2021

Any XII

Pòrtic	3
ARMAND PUIG I TÀRRECH	
<i>Un sol cor i un sol esperit</i>	6
La Rosa en què el diví Verb es féu carn	
BERNABÉ DALMAU	
<i>Presentes com el llevat</i>	7
Context de la visita del papa Francesc a l'aiatol·là Alí Al-Sistani	
JAUME FLAQUER	
<i>Anunciar l'Evangelí</i>	10
Homilia del Diumenge de Pasqua	
OCTAVI VILÀ MAYO	
<i>Deixebles de l'Evangelí</i>	12
Guillem Rovirosa, profeta del món obrer	
JOSEP MIQUEL BAUSSET	
<i>Al servei de l'altar</i>	14
Pasqua en les seves oracions	
JAUME GONZÁLEZ PADRÓS	
<i>Reflexió des del SIJ</i>	17
Crisi socioambiental	
DAGOBERTO ROJAS	
<i>Reclinats sobre el pit del Senyor</i>	18
Tot l'immediat és transitori	
BLAI BLANQUER	
<i>Un bisbe ens parla</i>	19
Torna l'esperança	
+JOSEP ÀNGEL SAIZ MENESES	

Equip de redacció Agustí Borrell, Norbert Miracle, Xavier Morlans, Daniel Palau, Armand Puig. Sota el patrocini de la *Càtedra de Teologia Pastoral Josep Pont i Gol*

Disseny original Animaset

Dipòsit Legal T- 1085 - 2014 revistaelbonpastor@gmail.com www.elbonpastor.cat

Si voleu col·laborar econòmicament en el sosteniment i difusió de la revista podeu fer els vostres donatius a

La Caixa 2100-0272-33-0101212882

Moltes gràcies

Pòrtic

ARMAND PUIG I TÀRRECH
Rector de l'Ateneu Universitari Sant Pacià

«En aquest dia de Pasqua, el meu pensament s'adreça també a l'Iraq, que vaig tenir l'alegria de visitar el mes passat. Demano que aquest país pugui continuar pel camí de la pacificació que ha emprès, per tal que es realitzi el somni de Déu d'una família humana hospitalària i acollidora per a tots els seus fills». Aquestes paraules, extretes del Missatge *Urbi et Orbi* d'enguany, enviat pel Sant Pare amb motiu de la festa de Pasqua, recorden el viatge del Papa a Iraq el proppassat mes de març. Contra l'opinió dels experts, vaticans i no vaticans, que veien en el viatge papal a Iraq una decisió massa arriscada, el Papa va tirar al dret i va passar tres dies en un dels països més inestables i insegurs del planeta. Desafiant els perills i guiat tan sols per la idea de fer-se present en un país martiritzat per una guerra que no s'acaba, el Papa va dur a terme un viatge profètic. Ni l'estat de la pandèmia ni la manca de seguretat, ni els parers dels qui consideraven que ara no tocava, van dissuadir el papa Francesc de fer-se pelegrí de la pau. El Papa, successor de Pere, s'aplicava a si mateix les paraules que Jesús va adreçar al primer dels Dotze mentre celebraven l'últim sopar: «enforteix els teus germans» (Lluc 22,32). El ministeri de Pere és, també, el de la consolació i de l'encoratjament.

Iraq és un país destrossat per conflictes inacabables que han provocat la mort de milers de persones i l'èxode de molta gent, musulmana i cristiana. Les ferides de la guerra han deixat aquella terra com un cos crucificat. Les dues guerres del Golf, la guerra entre Iraq i Iran, la guerra civil i la guerra contra l'anomenat Estat Islàmic, el conflicte entre els kurds i la veïna Turquia, el conflicte perenne entre la minoria sunnita i la majoria xiïta, tot plegat ha repercutit terriblement sobre la població i, de manera particular, sobre les minories religioses cristianes i iazidites. N'hi ha prou amb una sola dada: de l'any 2000 fins ara els cristians iraquians han passat de ser un milió i mig a quedar reduïts a 200.000. La majoria d'ells són caldeus catòlics. Els qui s'han quedat al país han cercat refugi en la plana de Nínive, en la regió de Mossul, el territori històricament cristià d'Iraq, tant els cristians caldeus (units a Roma) com els assiris (autocèfals), les dues branques del tronc cristià autòcton. L'Estat Islàmic va expulsar la minoria cristiana dels seus territoris, va implantar un règim de terror i va declarar Mossul capital del califat.

Precisament, a la plaça de les quatre catedrals de Mossul, totalment destruïdes pels jihadistes i els bombardeigs, el Papa va pregar per les víctimes de la guerra, per la pau, la convivència i la reconciliació. Francesc va exclamar: «La fraternitat és més forta que el fratricidi, l'esperança és més poderosa que l'odi». I després, durant la pregària, va afirmar que calia «escoltar les veus dels autèntics homes de Déu» quan hi hagués perill que

ressorgissin els enfrontaments. A Qaraqosh, ciutat de majoria cristiana prop de Mossul, durament colpida per la guerra, el Papa va parlar de «reconstrucció», no tan sols dels edificis, sinó dels «vincles que uneixen comunitats i famílies, joves i ancians», tots empesos pel somni d'un futur comú i divers en una terra regada per una fe que és «una benedicció de Déu».

Són paraules plenes de la saviesa de l'Evangelí que tallen de soca-rel la temptació de la revenja i del sentiment de rancúnia, i impulsen allò que tot país necessita: el do de la pau i de la convivència. En aquell marc de ruïnes el missatge del Papa ressonava com un compromís que cal renovar cada dia, sense fer cas de les veus de discòrdia i d'enfrontament que acostumen a precedir la mort del germà. Cap exigència de satisfacció pel dany causat, que ha estat molt gros. Cap actitud que reclamés drets antics, que insistís en els greuges i atiés el sentiment de revenja. Calia tenir en compte, com subratlla Andrea Ricardi, «el sofriment de tots els iraquians», no tan sols dels cristians. Era l'Evangelí en estat pur, que acollia una comunitat provada durament i que ara retrobava, sota el gran guiatge del patriarca caldeu Lluís-Rafael Sakko, els camins d'un futur possible, fressats per una Església renovada en la seva litúrgia i el seu testimoni. Només hi ha esperança allí on floreixen la senzillesa i la joia de l'Evangelí, allí on creix la recerca de la pau. El perdó ha de començar per un mateix, no esperar que l'altre faci el primer pas, diu Jesús (vegeu Mateu 18,1). Una lliçó que cal recollir i que mostra la força espiritual que sorgeix de l'Evangelí.

El dia abans, el 6 de març al matí, el Papa s'havia trobat a Ur de Caldea, pàtria d'Abraham, amb representants de les tres religions que el consideren el pare comú en la fe. El Papa va dir: «El camí que indica el cel és el camí de la pau». I, reprenent la metàfora de la barca, va insistir que jueus, cristians i musulmans han de remar en la mateixa direcció. El Papa va escoltar, entre altres testimonis, una dona sabea-mandea, Rafah Husein Baher, que li va manifestar que ella també havia tingut la temptació de fugir del país, però que l'ajuda de famílies amigues l'havia fet quedar per construir la pau. I va afegir que, pel fet d'haver viscut solidàriament l'experiència de la guerra i haver patit la injustícia, «la nostra sang està barrejada», és sang de tots. Com la dona de l'Evangelí que va adreçar una benaurança a la mare de Jesús («sortoses les entranyes que et van dur i els pits que vas mamar!», Lluç 11,27), la dona sabea-mandea va acabar dient al Papa: «Beneït el qui extirpa la por de les ànimes, beneïts els pacificadors». Aquesta benaurança respon a una vocació cristiana fonamental, que és expressada en les benaurances evangèliques: «Feliços els qui treballen per la pau» (Mateu 5,9). Una vocació que és un do per a cadascú i un regal per als qui comparteixen el treball a favor de la pau. Els cristians som heralds de pau, missatgers de la bona nova d'un món reconciliat. La dona d'Ur va expressar de manera ferma quina és la vocació cristiana. On hi ha un deixeble de Jesús, hi ha un home de pau que refusa el conflicte, que manté alhora la simpatia i l'audàcia de l'Evangelí.

La visita humil del Papa al gran aiatol·là Al-Sistani a casa seva, a Najaf, ciutat santa xiïta, va ser una de les imatges més colpidores dels viatge. Dos ancians, dos homes de Déu, es

trobaven i dialogaven des de la proximitat personal. L'hospitalitat és sagrada i és font d'amistat: Al-Sistani rebia a casa el Papa com a germà. No hi va haver declaració conjunta, però era evident la sintonia de les declaracions que cada part va publicar després de la visita. El refús de la guerra i de la violència, la possibilitat de viure junts en pau –tot i ser persones de religions diverses–, el rebuig de tota exclusió dels pobres i dels desplaçats, el compromís amb els valors morals, tot plegat constituïa el rerefons d'un diàleg que es va fer en nom del Déu Totpoderós i Creador.

Colpeix veure com dos homes de fe han mirat conjuntament al futur i hi han besllumat una esperança. No han mirat enrere, cap als desastres que ha viscut un país turmentat pels sofriments i la mort, per les lluites religioses i ètniques, per les massacres terroristes de poblacions senceres. Tothom podia retreure els danys de què ha estat víctima, tothom podia dir que l'altre és el culpable. Però no ha estat així. L'enfrontament s'acaba amb una mirada misericordiosa, no amb el retret amarg i la revenja soterrada.

El viatge del papa Francesc a Iraq és una expressió concreta de l'encíclica *Fratelli tutti*. La fraternitat universal, ja proclamada en la declaració d'Abu Dabhi, que signaren el Papa i el sunnita Al-Tayyeb (2019), un home profundament espiritual, s'ha refermat en la visita al mestre xiïta Al-Sistani (2021). Mentre volava per l'espai aeri egipci, el Papa va rebre un telegrama d'Al-Tayyeb que començava amb la paraula «germà». La fraternitat ha començat a obrir-se camí en la via que han emprès homes de fe i de religió, cristians i musulmans, que estan convençuts que el nom de Déu és pau. Abraham, subratllava el Papa a Ur, és model comú, i per això «cal fer, com ell, passos concrets, pelegrinar descobrint el rostre de l'altre, compartir memòries, mirades i silencis, històries i experiències», sempre, però, esguardant un futur i un horitzó: el de l'humanisme que brolla de l'Evangelí i que s'escampa arreu. Per això el viatge del papa Francesc a l'Iraq és un viatge carregat de profecia.

Un sol cor i un sol esperit

La Rosa en què el diví Verb es féu carn

BERNABÉ DALMAU

*monjo del monestir de santa Maria de Montserrat
director de Documents d'Església*

Aquest any, en la Solemnitat de l'Anunciació del Senyor, el sant pare Francesc ha tingut el detall de recordar-nos amb la carta apostòlica *Candor lucis aeternae* la solidesa cristiana amb què Dante Alighieri, un geni de la literatura universal, descriu en la seva *Divina Commedia* l'itinerari creient a través de les vicissituds de la vida humana, sempre tan agitada, fins a assolir la plenitud de vida en Déu.

S'escau el VII centenari de la mort d'aquell que el gran traductor del poema al català, Josep M. de Sagarra, anomenava "el Dant". I Francesc no ha volgut ser menys que els seus papas predecessors, sobretot Benet XV i sant Pau VI, per recordar-nos que les realitats divines inexpressables poden trobar en la poesia la forma de fer-les arribar, alhora que l'esperit humà s'enriqueix amb el do més preuat que ha rebut de Déu: la intel·ligència capaç d'expressar l'amoral Creador i a les criatures.

La *Divina Commedia* és un pou de cultura i d'espiritualitat. És, a fi de comptes, una visió de la història de la humanitat. Per això cada època pot fer-se-la seva. I és així que el papa Francesc també ha vist en l'obra d'aquest "profeta d'esperança" un cant sobre el desig de l'home en la visió de Déu, la interacció entre la misericòrdia del Senyor i la llibertat humana.

En podríem parlar molt, tant de la història de la humanitat com del seu present i del seu futur, però és millor llegir directament el text papal. I, si pot ser, perfeccionar també el propi bagatge cultural picotejant el text de Dante en la versió del nostre Sagarra. Per transmetre el missatge, Francesc ha escollit la data en què a Florència començava "l'any segons el còmput *ab Incarnatione*. Aquesta data, propera a l'equinocci de primavera i en perspectiva de Setmana Santa, es va associar tant amb la creació del món com amb la redempció feta per Crist a la Creu, l'inici de la nova creació". A la nostra generació, que viu enguany la Pasqua amb una represa parcial de les celebracions sacramentals, el missatge de Dante ens pot animar a mirar una mica més enllà del difícil moment present.

Dante se supera a si mateix quan vol descriure la Mare de Déu. Troba l'excel·lent recurs de fer parlar sant Bernat en l'últim cant de l'extensa obra: "Aquella ets Tu, que la humanal natura / tant vares ennoblir, que el teu Factor / no desdenyà de fer-se sa factura" (*Paradís XXXIII*, 1-6). La pregària del doctor cistercenc a la Verge ha tingut als

nostres temps un llatinista que n'ha fet himne de la Litúrgia de les hores en la memòria de santa Maria en dissabte.

Uns versos del poeta florentí –citats parcialment per Francesc– ens ajuden a contemplar el misteri de l'Encarnació i el perquè d'atansar-nos, en la pregària i per intercessió de Maria, al qui és “un foc devorador” (cf. *Deuteronomi* 9,3): “Contempla aquí la Rosa en què el diví / Verb es féu carn, i els lliris presència / amb què llur olor van dur pel bon camí. / El nom de la Flor Bella, el qual no em moc / d'invocar matí i vespre, em recollia / perquè em fixés allí en el major foc” (*Paradís*, XXIII, 73-75. 88-90).

La cinquantesima pasqual d'aquest any ens permet, també amb la poesia, a viure el present de les diòcesis catalanes sempre sota la mirada maternal de la “Rosa d'abril” que “amb la seva santedat ennobleix totes les Esglésies”.

Presents com el llevat

Context de la visita del papa Francesc a l'aiatol·là Alí al-Sistani

JAUME FLAQUER

jesuïta, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya (AUSP)

El Papa Francesc està habituant-nos a fotos històriques, a imatges que fàcilment ocupen un lloc destacat en les notícies per ser una novetat, per trencar certs prejudicis (no massa evangèlics a vegades) del que «s'espera» d'un Papa. En això, Francesc segueix l'estela de sant Joan Pau II, qui va ser el primer en entrar a la Gran Sinagoga de Roma (1986) i d'entrar a la Gran mesquita Omeia de Damasc (2001). Altres imatges de Joan Pau II van generar molta més polèmica, com la del bes al llibre corànic en una audiència a Roma a una delegació religiosa de l'Iraq (1999). En aquell moment, en estar sota el règim de Sadam Hussein, el visitant era una autoritat sunnita del país, acompanyat del Patriarca caldeu de Babilònia. El Papa somniava un viatge als orígens abrahàmics per apuntalar els seus gestos de diàleg i per contribuir a la pau en la regió.

Joan Pau II va expressar diverses vegades la seva oposició a la invasió occidental de la segona guerra del Golf. El seu temor per les conseqüències que sofririen els cristians caldeus s'ha vist corroborat posteriorment. Aquesta visita a la fi del mil·lenni podia ajudar a preparar un viatge que no es va poder portar mai a terme. Era un viatge políticament molt incòmode. Els països occidentals, que buscaven la manera de desfer-se de Sadam Hussein, veien un perill de legitimació del dictador, i que aquest

instrumentalitzés la visita. Sadam, per la seva banda, temia que el Papa denunciés les nombroses violacions dels Drets Humans del règim. De fet, Joan Pau II ja volia visitar el màxim líder xiïta del país, Alí al-Sistani però això hauria servit d'altaveu de les reclamacions d'aquesta comunitat. Sadam Hussein es recolzava en la minoria sunnita (40%) i en la petita comunitat cristiana del país (recordem que Tareq Aziz, el famós primer ministre era catòlic caldeu), però el seu partit Baàs era de base laica. El mateix partit és encara al poder a Síria, i el president Basher al-Assad també s'ha recolzat en minories, però en aquest cas són els alauites, els xiïtes i els cristians.

L'impacte de la guerra el coneixem: l'enfonsament de la dictadura va produir el caos i infinitud d'atemptats contra les forces americanes. Part de l'estructura de l'antic règim, en atur i amb armes, va aliar-se amb l'islamisme radical d'al-Qaeda tornat a la regió amb l'experiència de combat a Afganistan. Aprofitant el conflicte de la veïna Síria, es va fundar l'Estat Islàmic. La marginació del sunnisme per part del nou govern de Bagdad va contribuir a què una part del centre-nord del país, de majoria sunnita, veiés en al-Qaeda un refugi.

El gran dirigent xiïta, Alí al-Sistani, va intervenir per pacificar el país incidint en dues direccions: Primer, encoratjava la seva comunitat a participar en les eleccions tot i ser organitzades per Estats Units. Molta gent pensava que les urnes anaven a legitimar la presència del seu exèrcit i la constitució que ells estaven imposant; i segon, va fer una crida a crear un govern d'unitat nacional que evités la marginació de les comunitats minoritàries. Al-Sistani va veure que per evitar contribuir al recolzament d'al-Qaeda i de l'Estat Islàmic, era precís que el sunnisme també estigués al govern. Ell ha estat un dels grans impulsors d'un Iraq unit i de la formació de partits polítics mixtes, que siguin d'una sola confessió. Defensa un Iraq que no estigui dominat pel sectarisme religiós.

L'any 2014, però, es va fer famós per una fàtua que encoratjava els xiïtes a defensar-se contra l'Estat Islàmic, que amenaçava dirigir-se cap a la capital. Aquest suport va ser determinant en el fre de l'organització terrorista al país, però els grups armats xiïtes també han comès barbaritats.

Sens dubte no podem dir que Alí al-Sistani sigui un clergue progressista, però sí és un home ple de seny dins d'un context tradicional. És partidari de què governin els polítics i no els clergues, a diferència de l'opinió dels aiatol·làs iranians i d'altres líders del seu país, com Moqtada al-Sadr, que s'ha presentat a les eleccions dirigint un partit i tenint un exèrcit propi.

Religiosament, tant Alí al-Sistani com el líder suprem de l'Iran, Alí Khamenei, pertanyen al mateix tipus de xiisme, l'anomenat duodecimà, però tenen una visió política diferent. Això no treu que al-Sistani deixi de fer els divendres, en la segona part del seu sermó, un comentari polític a partir dels esdeveniments de la setmana. Últimament, està sent molt crític amb l'altíssim grau de corrupció dels dirigents polítics.

Tanmateix, no ha volgut mai involucrar-se en el poder. De fet, el xiisme té una ambigüitat respecte al poder des dels seus orígens. Després de la batalla de Kerbala (680) entre els partidaris d'Alí i la dinastia Omeia de Damasc recentment en el poder, on mor el fill d'Alí

i net del profeta, el xiisme va haver d'«ocultar-se». Va passar a la clandestinitat per por a les persecucions i va desenvolupar una doctrina mística dual, exterior/interior, visible/invisible, superficial/profund, on aquesta comunitat es va considerar l'islam veritable e interior, en oposició al sunnisme que dominava el poder polític, l'àmbit exterior i més superficial. Durant diversos segles fins i tot es va prohibir participar en aquest àmbit polític, per ser hostil. El panorama i la doctrina van evolucionar quan va caure el califat de Bagdad i diversos xiïtes van aconseguir dominar els grans centres de poder. Encara va sofrir una altra evolució quan el xiisme duodecimà va crear la dinastia safàvida a l'Iran. Tot i que des de llavors ha existit un xiisme polític, els orígens de distinció de política i religió interior del xiisme antic són una font d'inspiració de nombrosos xiïtes, un dels quals és el dirigent islàmic que va ser visitat pel Papa.

La visita d'un cristià no és un fet excepcional, sinó que cada any, a Najaf, quan es recorda el martiri de Hussein, es convida a cristians (jo mateix, per exemple) a unir-se a la riuada de milions de musulmans que van a fer una peregrinació a aquesta ciutat. Es recorda que juntament amb el net de Muhammad van ser assassinats també un parell de cristians.

Aquest aiatol·là té també seguidors a Espanya, especialment a Madrid, on hi ha un important centre xiïta que el segueix, la fundació Alulbeyt (<http://alulbeyt.org/>). A Catalunya tenim a Badalona un petit centre que hi està relacionat (Associació Jaafar as-Sadiq). El xiisme, a diferència del sunnisme, és una tradició religiosa clerical, i considera que Déu continua comunicant-se a la humanitat a través del grau superior en l'escala jeràrquica, els aiatol·làs (=signes de Déu). La «traditio» o potestat la reben sovint de pares a fills. Quan porten el turbant negre es vol significar que són descendents del Profeta Muhammad.

Podem, doncs, relacionar el xiisme amb el catolicisme i el sunnisme amb el protestantisme. Aquest últim considera que Déu va cloure la seva comunicació jurídica amb la humanitat amb la mort del Profeta Muhammad. Després, només queda l'exercici de la interpretació de la llei, que resta en mans dels mestres de la llei o juriconsultors, més que no pas en els imams.

De la trobada del Papa amb l'aiatol·là Alí al-Sistani no en tenim més que la imatge, una imatge punyent veient Francesc caminant per estrets carrers de Najaf, i entrant a la casa senzilla del líder musulmà. Aquest, molt vellet, poc haurà pogut conversar amb el sant Pare. Però, la imatge del trobament confirma i segella molts discursos sobre la necessitat de progressar en la fraternitat universal. Els últims papes han establert moltes instàncies de diàleg amb el sunnisme. Faltava establir ponts també amb aquest altre corrent de l'islam.

Anunciar l'Evangeli

Homilia del diumenge de Pasqua

OCTAVI VILÀ

abat del monestir de Santa Maria de Poblet

La tomba és buida, Maria Magdalena ha trobat la pedra que tancava el sepulcre treta i després Pere, el deixeble estimat i la mateixa Maria Magdalena han vist que el cos ja no hi és a dins del sepulcre allí on l'havien dipositat i les dones havien vist col·locar-lo tot just unes hores abans. És una evidència física, que el cos de Jesús ha desaparegut del lloc on havia d'estar. D'aquest punt de partida neix l'experiència de fe de cadascun dels personatges del relat, cadascun amb la seva fe viscuda com una relació personal amb el Senyor.

Maria Magdalena primer creu que el cos ha estat robat, el seu procés personal la porta a reconèixer al Senyor quan aquest i tant sols quan aquest la crida pel seu nom, un signe de relació directe.

El deixeble estimat en té prou de veure la tomba buida per creure, tot i que encara no ha copsat del tot la relació amb el que deien les Escriptures és però el primer en creure, com havia estat el darrer d'acompanyar Jesús a la creu, l'únic que no l'abandonà.

Pere no acaba de veure-ho amb els ulls de la fe, està desconcertat davant les evidències i qui sap si encara torbat pel record de la seva negació. Trigarà una mica a poder proclamar el missatge i a predicar el que ha viscut darrerament, explicant amb el seu testimoniatge la vida pública, la mort i la resurrecció del Crist.

Tres camins personals de fe, experiències de fe que poden representar també les nostres; perquè la fe és una experiència personal, única i intransferible; un regal de Déu a cadascun de nosaltres però un regal per viure'l amb el conjunt de l'Església.

Jesús confià a més a Maria Magdalena la seva missió personal, li diu que a Ell li cal tornar al Pare alhora que transmet la filiació divina a tots els seus. Jesús anuncia que ara Déu és Pare de tots, perquè per la resurrecció, hem estat fets fills amb el Fill i això Jesús ho anuncia a una dona i llavors Maria Magdalena no sols té una experiència que comunicar als deixebles, haver vist i reconegut al Senyor, sinó que també ha rebut una missió, comunicar que ara tots són fills de Déu. Així després de l'experiència personal ve l'experiència comunitària, eclesial

No serà fins que la comunitat es trobarà reunida el primer dia de la setmana, junts i amb les portes tancades per por. Sols llavors és quan Jesús s'hi fa present enmig d'ells, és allà amb el seus, i el que no hi és, Tomàs, no creurà, potser volent remarcar que qui no forma part de la comunitat qui no hi participa, no pot creure o si més no ho té bastant més difícil. Una reunió comunitària aquesta de la primitiva Església, en la que Jesús farà tres

comunicacions importants, en primer lloc anunciant la missió que el Pare l'hi havia confiat, Pare que ara ho és de tots; en segon lloc comunicant-los que ells són els qui ara han d'anunciar la bona nova i finalment per explicar-los que per a complir aquesta missió cal la força de l'Esperit Sant que vindrà sobre d'ells i això els donarà finalment la potestat de perdonar i retenir els pecats.

És per l'Esperit Sant que la comunitat rep les forces necessàries per acomplir la missió encomanada i els ministres el poder suficient per perdonar els pecats en nom del Senyor.

Experiència personal i experiència comunitària són dos marcs inseparables per viure la fe, però és realment quan l'experiència de fe és comunitària que es rep l'Esperit Sant i es reben els diversos dons que l'enriqueixen.

El relat de la resurrecció en el quart Evangeli és ric en contingut, l'autor cerca, deixant constància dels diversos fets, que qui ho llegeixi o ho escolti cregui en Jesús i el reconegui com el Messies, el Fill de Déu, tal com han cregut els deixebles, cadascun amb la seva pròpia experiència personal i tots junts en experiència comunitària.

Ara ens toca a nosaltres de creure sense haver vist, vivint amb sinceritat i veritat.

Deixebles de l'Evangelí

Guillem Rovirosa, profeta del món obrer

JOSEP MIQUEL BAUSSET

monjo del monestir de Santa Maria de Montserrat

Aquest 2021, en el 75è aniversari de la fundació de la Germandat Obrera d'Acció Catòlica, convé rescatar de l'oblit un home admirable que va ser alhora un cristià i un obrer de cap a peus: Guillem Rovirosa, primer militant i promotor de la Germandat Obrera d'Acció Catòlica i que com ha dit Paco Guzmán, president diocesà de la GOAC de Màlaga, va ser «per a l'Església un autèntic miracle».

L'any 1966 Victorio Oliver, que amb el temps seria bisbe auxiliar del cardenal Tarancón a Madrid (i posteriorment bisbe d'Oriola-Alacant), escrivia: «Guillem Rovirosa tenia durícies a les mans i fe vigorosa al cor. Va unir fermament l'enclusa, el taller i el seu dolor, la tela teixida d'injustícia i de desigualtats, amb una fonda vivència mística que s'alimentava de pregària i de silenci, de coratge i d'amor a l'Església». I continuava: «Al món del treball i al projecte del Regne de Déu, els va fer bé aquella unió de Rovirosa».

Guillem Rovirosa va néixer a Vilanova i la Geltrú el 1897. Va heretar de sa mare la capacitat de sacrifici i de son pare un amor radical per la veritat, dos trets que marcaren profundament la vida de Rovirosa. En la seva joventut va abandonar la fe, que trobà anys més tard a París, el 1932, amb motiu d'una trobada amb el cardenal Verdier. Per a Rovirosa, el descobriment de Crist va significar el lliurament radical a favor de l'apostolat de la classe obrera. Durant la guerra, els sindicats el van escollir president del Consell Obrer, cosa que li va ocasionar la presó, l'any 1939.

Pius XII havia parlat de l'apostasia de la classe obrera per l'escàndol d'aquells que es consideraven «bons». Per això mateix, Rovirosa es va consagrar a renovar el món obrer, malgrat les incomprendiments i les difamacions que hagué de patir. Així, el 1946, emparat per l'Església i preocupat per la situació que vivia el món del treball, Guillem Rovirosa creà la GOAC.

Va ser el maig de 1946, quan la Junta de Metropolitans d'Espanya va acordar la fundació de la GOAC, com a moviment especialitzat per als obrers dins de l'Acció Catòlica. Així, el Consell Nacional dels homes d'Acció Catòlica es va adreçar al Consell Diocesà de Madrid i encarregà a Guillem Rovirosa organitzar i posar en marxa la GOAC. D'aquesta manera la crida que rebé Rovirosa per posar en marxa un moviment cristià especialitzat, confirmà i encarrilà la seua vocació d'apòstol dels obrers. Conscient que havia arribat el moment del seu lliurament a aquesta causa, Rovirosa deixà el seu lloc de treball per dedicar-se totalment a la missió que se li encomanava de donar-se del tot al món obrer. Això va

significar per a ell compartir la seua vida, forjant-se una autèntica mentalitat obrera i convertint-se en un obrer més. I com a tal sentia, vivia i actuava. Si ell no s'haguera donat radicalment a la causa obrera, no l'hauria seguit cap home que formara part dels ambients treballadors.

El gran desig de justícia que tenia Rovirosa, el va portar a descobrir i a encarnar la unió amb Déu, des de l'espiritualitat de l'encarnació. Rovirosa va saber descobrir Crist, no pel seu pes tradicional i cultural, sinó per una experiència, per un trobament personal amb Ell.

Així, el setembre de 1946 es va reunir la Primera Setmana Nacional de la GOAC, que arribà a aplegar més de 300 obrers. I l'1 de desembre del mateix any, Rovirosa va aconseguir traure el setmanari obrer, "¡Tú!", que arribà a editar 43.000 exemplars, en uns anys on la premsa estava fortament controlada pel règim.

Guillem Rovirosa, que distingia entre el qui «fa» de capellà i el qui «és» capellà, estava convençut que els militants cristians necessitaven «sacerdots amb vocació apostòlica obrera». Per això es queixava que, «els nombrosos sacerdots amb vocació obrera que van eixint dels seminaris, són destinats a tasques que no tenen relació amb la promoció humana i cristiana dels treballadors».

Rovirosa va saber fer-se humil amb els més menuts, però no es va deixar mai xafar pels poderosos. Amb una vida de pobresa, humilitat i sacrifici, Guillem Rovirosa estava content de no tindre res. Deia: «El qui vol seguir el Crist, és més feliç quan s'allibera de totes les necessitats». I és que la GOAC està formada per homes i dones d'Església, que creuen que «aquesta Església, amb les seues llums i ombres, és l'Església de Jesucrist». La GOAC són homes i dones treballadors «que tenim una experiència i una aventura».

L'espiritualitat de l'encarnació, va portar Rovirosa a un amor a l'Església sense condicions. La seua entrega radical pels pobres i la seua lluita contra la pobresa, s'arrelava en la justícia. Membre de l'Institut Social Obrer del cardenal Herrera, Rovirosa somiava amb la responsabilitat apostòlica dels laics com a mitjà per evangelitzar la classe obrera. Rovirosa va inaugurar una nova espiritualitat laical, amb un fort compromís social i polític, cosa inèdita en la història del cristianisme a l'Estat espanyol.

Incomprès i perseguit per alguns dels seus, el 1957 va ser injustament expulsat de la Comissió Nacional de la GOAC per la jerarquia, malgrat la seua total disponibilitat i el seu treball apostòlic. Així i tot, Rovirosa va entendre i va viure l'opció pels pobres des de la seua fe en Crist. Rovirosa estava segur que l'apostolat dels laics transformaria el món, per això era extremadament exigent amb ell mateix, però molt comprensiu amb els qui l'envoltaven. Influenciat per Von Balthasar, Congar, Guitton i Cardijn, Rovirosa unia la seua fidelitat a Crist, amb la fidelitat a la classe obrera. I és que Rovirosa no era un teòric, sinó que l'anomenat, «l'home del carrer», sabia copsar la realitat de la gent treballadora.

Després de ser apartat de la GOAC, Guillem Rovirosa passà llargues temporades al monestir de Montserrat submergit en la reflexió, la pregària i l'acció de gràcies al Déu que l'havia cridat i enviat a evangelitzar el món obrer. Rovirosa va trobar sempre en el monestir de Montserrat, una llar i un espai de pregària i d'amistat amb els monjos. El P.

Miquel Estradé, monjo de Montserrat, escrigué: «De Rovirosa podem dir que fou un expert en caritat; no en aquella caritat de 10 cèntims, sinó en la caritat infinita de Déu, que inunda els nostres cors per l'Esperit Sant». I deia encara el P. Miquel: «Rovirosa és més que un hoste. És de casa. Tots el coneixem i l'estimem. I ell ens estima entranyablement».

Quan el 27 de febrer de 1964 va morir Guillem Rovirosa, el P. Abat Cassià escrigué: «Rovirosa és l'home més espiritual que ha passat aquests últims anys per Montserrat. Per a mi, sempre serà un dels homes que més m'han ajudat a trobar Crist en els germans».

Al servei de l'altar

Pasqua en les seves pregàries

JAUME GONZÁLEZ PADRÓS

prevere de l'arquebisbat de Barcelona

professor de l'Institut de Litúrgia ad instar facultatis (AUSP)

**Oh Déu,
avui el vostre Unigènit, venent la mort,
ens ha obert les portes de l'eternitat;
feu que els qui celebrem
la resurrecció del Senyor
renovats pel vostre Esperit,
ressuscitem amb Crist a la llum de la vida.**

L'Església ha estat en vetlla tota la nit per a celebrar la divina litúrgia de la resurrecció del Senyor. Hem volgut acompanyar les hores nocturnes amb la nostra celebració, i convertir-nos així nosaltres mateixos en una nova albada que contempla, plena de goig i d'entusiasme, com la mort és derrotada pel Crist vencedor.

Ara, ja en ple dia, la comunitat reunida celebra el primer dels diumenges de l'any. Aquell que té un sabor de novetat com cap altre. El desig de romandre al voltant del ressuscitat no ens deixa abandonar l'assemblea orant. I desitgem partir el pa de la paraula i el de l'eucaristia, com si fos la primera vegada, perquè, francament, és la primera vegada. Tant

de bo el nostre rostre sorprès, els nostres ulls més que oberts, les nostres mans esteses i el nostre cor emocionat sabessin expressar-ho adequadament!

I és en aquest context que resem amb l'oració col·lecta a dalt enunciada. En ella reconeixem el fruit de la pasqua, afirmant sense cap dubte que, des d'aquest dia, les portes de l'eternitat se'ns han obert definitivament. I és a partir d'aquí, quan la comunitat demana que la victòria del Fill arribi a plenitud en nosaltres per l'acció de l'Esperit; que ens renovi, i així tinguem també part en la mateixa resurrecció que ens incorpora al regne de la llum i de la vida.

Molt interessant aquesta petició. En ella s'hi inclou tot el dinamisme del misteri pasqual, que és mort-resurrecció-donació de l'Esperit Sant. I, naturalment, en ordre a la nostra salvació, com tot en la vida de Crist, que va ser «per nosaltres i per molts», i no per a ell mateix.

Referent a això és adequat recordar que el diumenge de pasqua tot cristià és convidat a prendre consciència, novament, del seu caràcter espiritual, i a posar tot el seu afany a viure com a tal. ¿Per què no recordar aquí algunes expressions de l'apòstol Pau en el meravellós capítol vuitè de la seva carta als romans? «Vosaltres no viviu segons les mires de la carn, sinó segons les de l'esperit, perquè l'Esperit de Déu habita en vosaltres» (Rm, 8, 9a). I també: «I si habita en vosaltres l'Esperit d'aquell que va ressuscitar Jesús d'entre els morts, també gràcies al seu Esperit, que habita en vosaltres, aquell que va ressuscitar el Crist d'entre els morts donarà la vida als vostres cossos mortals» (Rm 8,11).

Per tant, la nostra oració col·lecta d'aquest diumenge ve a incorporar-se a les afirmacions apostòliques. Demanem que l'Esperit renovi el nostre esperit i el converteixi a la novetat de l'evangeli de Jesucrist. La fascinació de la pasqua del Senyor no ha de quedar-se en un moviment merament sentimental o psicològic, sinó que la seva força ha d'integrar tot el nostre viure a la dinàmica nova i renovadora que brolla de l'acte alliberador de Déu. No viure ja amb mires purament humanes, no deixar-se arrossegar pel que és fàcil, pel que es troba més a mà, per les menuderies -materials o espirituals- que se'ns volen vendre avui com a veritables «conquestes del nostre temps». Abandonar la curtesa de mires significa, també, no deixar-se enlluernar pels «antiquaris de l'esperit», que només busquen la qualitat en l'antiguitat, com si l'Esperit no estigués viu avui, i actuant a la seva Església i en el món. No viure segons la carn és el nostre major desig i, com a batejats-confirmats, la nostra més sublim realitat, si bé, no poques vegades, aquesta realitat queda eclipsada per una boira espessa que ens confon amb l'entorn. No viure segons la carn, sinó segons l'esperit, significa que volem inundar, omplir, d'Esperit tot el que és veritablement humà, començant per la nostra corporalitat, cridada a ser glorificada amb la resurrecció de l'últim dia.

En la litúrgia pasqual d'aquest diumenge prenem consciència de la nostra existència espiritual, i desitgem la seva renovació constant. El Senyor així ens el concedirà en la mesura que participem activament i conscientment dels misteris salvadors.

**Oh Déu sempre misericordiós,
que, amb el retorn anual de la festa de Pasqua,
reanimeu la fe del vostre poble,
augmenteu els dons de la vostra gràcia,
a fi que tots compreguem millor quin baptisme ens ha purificat,
quin Esperit ens ha regenerat
i quina sang ens ha redimit.**

El diumenge *in albis* té encara un marcat caràcter baptismal, caràcter que conserva, de fet, tot el temps pasqual.

En aquesta oració l'Església expressa molt bé la realitat de la iniciació cristiana, tan pròpia de la pasqua. La fe acollida com un do preciós de Déu, s'acrecia per la gràcia divina que se'ns acosta en els sacraments, els quals «s'encaminen a la santificació dels homes, a l'edificació del Cos de Crist, a donar culte a Déu... No solament suposen la fe, sinó que també l'alimenten, l'enrobusteixen i la manifesten amb paraules i elements rituals; per això s'anomenen sacraments de la fe» (cf.SC 59).

Comprendre millor el que ens ha convertit en cristians és una tasca indispensable per a un deixeble de Crist. És urgent avui intentar un aprofundiment de la realitat baptismal; prendre consciència de la nostra condició de batejats i de tot el que això comporta. I en connexió directa amb els altres dos sacraments de la iniciació cristiana: la confirmació i l'eucaristia. Fa mal tan poca formació entre els batejats; tenen en si mateixos una riquesa de la qual no poden gaudir perquè viuen distrets, sense adonar-se, i, naturalment, tampoc poden fer rendir ni en benefici propi ni aliè, perquè no són conscients de la seva possessió.

Evangelitzar els ja batejats significa precisament això, que s'adonin del que són, i que puguin viure d'acord amb la vida que Crist inaugura en la seva pasqua i que el seu Esperit actualitza constantment. Significa mostrar l'autèntic rostre de Déu als homes i dones de cada generació, rostre de misericòrdia, enfront d'imatges deformades que allunyen i desanimen. Sobre aquest tema, va escriure el gran teòleg avilès: «La moralización de Dios, al comprenderlo principalmente como legislador, exigencia absoluta, norma de acción y juez en el futuro, ha sido culpable de la desmoralización del hombre, al pensar éste que estaba siendo más espiado que amado y más exigido que acompañado. Tal moralización redujo la existencia a deber en lugar de comprenderla, ante todo, como participación en la gloria y soberanía de Dios, a la vez que en su responsabilidad para con el mundo» (O. González de Cardedal, *La entraña del cristianismo*, Salamanca 21998, 266).

Conèixer Crist és estimar-lo. La mediocritat espiritual del nostre occident cristià, i la secularització ja instal·lada -per no dir creixent- no té una altra causa que aquesta: el desconeixement de Crist, el Senyor. Tant de bo en aquesta pasqua la misericòrdia infinita de Déu augmenti en nosaltres el coneixement de la nostra realitat de fills en el Fill!

Reflexió des del SIJ

Crisi socioambiental

DAGOBERTO ROJAS

*prevere del bisbat de Girona
sotsdelegat diocesà de joventut*

No hi ha dues crisis separades, una d'ambiental i una altra de social, sinó una sola i complexa crisi socioambiental. Les trajectòries per a la solució requereixen una aproximació integral per a combatre la pobresa, per a retornar la dignitat als exclosos i simultàniament per a protegir la natura.

S'entreveu en el nostre món un problema per a resoldre i és el de l'ètica. Els canvis del nostre planeta van associats al comportament humà. Si canviem el comportament humà, serà possible canviar la direcció que està prenent la voràgine d'esdeveniments ambientals, apuntant cap al desastre.

El papa Francesc és un home que vol donar testimoni d'una fe, és a dir, una hermenèutica de l'existència humana de cara a Déu i al pròxim. Segons les seves paraules, les meves accions tenen la capacitat d'afectar no només a l'ecosistema, sinó a persones allunyades milers de quilòmetres d'allà on estic situat.

Assisteixo pastoralment l'hospital comarcal de Figueras, i he acompanyat ancians que es trobaven no per un accident de trànsit, ni per una caiguda per les escales de casa o del carrer. Les seves vides es van precipitar a causa d'una pandèmia que no van originar ells, sinó que la van suportar sobre el seu cos, ja desgastat. Abans de la seva mort van patir el tancament que tots hem patit, mentre enteníem y esperàvem que els sistemes de salut es prepararessin. Avui contemplem amb esperança una vacuna que sigui la resposta a la nostra espera i no entenem com molts menyspreen el que per a nosaltres significa un dia més. Tampoc entenem el comportament social antidistanciament que hauria evitat tant dolor i la prolongació del problema. Arribarà de nou l'estiu i ens estarem lamentant, com fa un any. Des de l'origen fins al com s'ha desenvolupat la pandèmia, ha estat una qüestió de relació.

Molts pensen que l'ètica neix en la imposició. No és així. Sorgeix en la relació. L'ésser humà neix en relació, viu en relació i mor dignament en relació. La vida és un do, però prové de la relació dels nostres pares, creixem i aprenem tantes coses en la relació amb els amics, a l'escola i als escenaris d'esbarjo. El pa que consumim cada dia ha estat amassat per altres mans, el teixit que cobreix el meu cos igualment. L'aire que respiro i l'aigua que bec indiquen relació amb la naturalesa. La bellesa percebuda durant l'hivern i les altres estacions em parlen de relacions profundes d'ésser a ésser. Fins i tot per a morir amb dignitat, amb un mínim d'humanitat, necessitarem la relació amb els altres. Això explicaria per què és tan necessari fer reflexions sobre ètica. I els canvis que està patint el

nostre planeta, la nostra casa comuna, com diu el Papa Francesc, necessiten una reflexió personal i comunitària i, en conseqüència, unes responsabilitats.

Voldríem tenir la màgia de retornar al punt inicial tot el drama de la creació, com diem els cristians, de l'evolució, com diuen els que simplement pensen en el mecanisme. Tant és, per uns i altres només hi ha o hi haurà futur si ens prenem seriosament això de reflexionar, discutir o assumir la possibilitat d'un canvi de mentalitat. Tota relació depèn del que hi ha dins meu.

Reclinats sobre el pit del Senyor

Tot l'immediat és transitori

BLAI BLANQUER

prevere del bisbat de Terrassa

La consciència de la caducitat de totes les coses no és fruit d'una deliberació volguda, sinó que s'imposa pels esdeveniments implacables que van sobrevenint. Tots sabem que la vida passa i tot s'acaba. D'aquí ve – inevitablement - aquest toc de recança i de tristesa que sol acompanyar qualsevol goig humà.

En canvi, no ens és tan familiar fer la reflexió a la inversa: no hi ha mal que duri sempre. Generalment els sofriments intensos físics o morals ens barren el pas de la sortida, sobretot si la perspectiva és tan definitiva com el desballestament de la dignitat humana que ocasiona la mort.

Mentre filòsofs i poetes valents miren de filar prim sobre aquesta dura realitat, els cristians disposem d'un altre auxili que no ens podem prendre frívolament com si fos una sortida fàcil, perquè de fàcil no en té res.

El doctor Joan Baptista Manyà en *La vida que passa* diu que "la mort té un sentit refinat de restauració de la dignitat humana. En la consciència cristiana, és l'adaptació perfecta a Crist, en el qual consisteix tota la dignitat del cristià. El Crist volgué morir per redimirnos; el cristià accepta la mort, quan li'n ve l'hora, per amor al Crist, per imperatius de l'assimilació que l'amor imposa entre l'amic i l'Amat.

Així l'acceptà Maria, així l'accepten i anhelen les ànimes santes; així l'accepten - resignats almenys - tots els esperits sincerament cristians.

Jesucrist en destruir el pecat volgué completar la seva obra destruint la darrera conseqüència del pecat que és la mort. I ho va fer morint ell mateix en un combat estrany entre la mort i la vida en el qual la vida triomfà de la mort”.

Per tant, la passió i la creu amb tot el seu dramatisme, foren l'immediat transitori, el mal que no perdura. El definitiu, la vida nova.

Per poder-la entreveure i desitjar, cal que - en esperit - pugem com els apòstols amb Jesús a la muntanya del Tabor.

Un bisbe ens parla

Torna l'esperança

+JOSEP ÀNGEL SAIZ MENESES

bisbe de Terrassa

Quan em disposava a escriure aquesta carta dominical, un cop decidit el títol, l'he posat a google per a comprovar quins continguts oferia la xarxa sobre aquest tema. Heus aquí els titulars dels diferents articles: “La vacuna torna a portar l'esperança a les residències”: la immunització apareix com la llum al final del túnel negre per als centres de persones grans. “Torna l'esperança”: la premsa catalana destaca d'una banda el triomf vital del Barça sobre el Getafe el dissabte al Camp Nou i de l'altra ressalta el sofriment per a portar endavant el partit. “L'esperança torna a Yarmouk”: els serveis de l'Agència de Nacions Unides per als refugiats de Palestina, paralitzats per la guerra, es comencen a activar de nou amb una clínica mòbil que passa consulta cada dimecres.

Aquests són els titulars de les tres primeres notícies que vaig trobar al buscador. Les següents es referien a temes relacionats amb la política, l'economia, amb el món del treball, de l'art, etc. Són temes importants en la vida de les persones, de les famílies i en el conjunt de la societat. L'ésser humà necessita esperar, confiar, lluitar per a aconseguir fites personals, per a canviar la societat, per a millorar les coses. Al llarg de la vida donem cabuda a moltes esperances en les relacions amb les persones, en les expectatives i èxits professionals, i també en els canvis socials.

La qüestió de l'esperança és un element antropològic fonamental que es troba en el centre de la vida humana i que en l'actualitat ha adquirit una importància particular. Encara som lluny del final de la crisi sanitària, i pel que fa a la crisi econòmica, segons sembla durarà més temps, i això provoca una crisi d'esperança en constatar que no s'acompleixen les promeses i expectatives anunciades una vegada i una altra. La desesperança afecta

especialment els joves, atrapats en la impossibilitat de trobar una feina, a les famílies amb necessitats econòmiques greus i a les persones grans que se senten descartades després d'haver-ho donat tot en la vida.

L'ésser humà té necessitat d'una esperança que sigui creïble i duradora. Ara bé, on trobar-la? De fet impregna tota la vida, des de les qüestions més importants als petits afers de cada dia. L'esperança es refereix a les coses i sobretot a les persones. Sembrem i esperem en la nostra relació amb la natura i en la relació amb les persones. A vegades els nostres anhels no s'acompleixen; en d'altres ocasions sí, però en veure-les acomplertes, tampoc acaben d'associar del tot les nostres expectatives. Potser és perquè la gran esperança només pot estar en Déu, potser és perquè no es tracta d'una idea, o un valor, o un sentiment, sinó que és una persona viva: Jesucrist. Així ens ho va recordar el papa emèrit Benet XVI.

Avui celebrem la resurrecció de Nostre Senyor Jesucrist, un esdeveniment que pertany a la història i que al mateix temps la transcendeix. La seva resurrecció és la nostra esperança, ens allibera de la por i fa que en els nostres cors, en les nostres famílies, en els nostres ambients, revifi l'esperança. Amb l'esperança i la vida hem d'anunciar que Crist ha ressuscitat i renova totes les coses, que ens crida a construir un món nou i ens dona força per a dur a terme aquesta missió. Aquest és el camí per deixar que el nostre cor es transformi i per a transformar el món, per a donar a la societat un nou estil de vida, uns valors nous que afavoreixin el desenvolupament humà segons la lògica de la justícia i la pau, de la solidaritat i l'amor. El papa Francesc fa una crida perquè "somiem junts", sense por, per a sortir millors d'aquesta crisi, per a construir un món millor, per a viure en fraternitat. En Crist ressuscitat trobarem la força per a aconseguir-ho! Santa Pasqua de Resurrecció a tots!